

celoletna . . . K 4—
 pololetna . . . K 2—
 četrtletna . . . K 1—
 posamezna šteč. 10 vin.

Nefrankirana pisma se
 ne sprejemajo; roko-
 pisi se ne vračajo.

Naša Moč

Glasilo slovenskega delavstva

Uredništvo in uprav-
 ništvo v Ljubljani,
 Katoliška tiskarna

Oglasi se sprejemajo
 po dogovoru.

Štev. 49.

V Ljubljani, 2. novembra 1917.

Leto XII.

EVANGELIST.

Ob Evangelistovi smrti je pisal prijatelj takole: »Veš, sedaj pa včasih tolčemo desno, levo, desno levo, četverostop na levo, četverostop na desno, včasih drgnemo »Dienstreğlement«, kar je zame starega poslovnika — prava mana. Včasih se učimo, kako se mora nebojevit rekrute navajati na človeške cilje, doma zvečer pa čitam v originalu Tolstojev evangelij nesebične, svete ljubezni do bližnjega.

Mesto prazne sentimentalnosti po rajnem očetu Evangelistu moramo kot pravi njegovi učenci svojo hvaležnost nameniti sedaj tistim, ki so Evangelista mogoče najbolj verno in globoko ljubili ravno zato, ker so vedeli, da jih ima on rad, dasi nima od njih nobene koristi ampak le sitnosti in škodo.

Delavski stan je največja žrtev vojne. Nele, da so njegove žrtve za domovino že zato večje, ker mu je domovina pred vojno najmanj nudila, da je toraj vse, kar stori za njo, takorekoč vojno posojilo, dočim drugi stanovi vsaj deloma vendar le tudi vračujejo državi, ampak dolgotrajna vojna je tudi dosegla, da glede na žrtve ni več razlike med fronto in ozadjem, kolikor zadeva delavski stan. Izmozgan in izprešan bo čakal delavec koncem vojske s potrdili svojih dajatev in žrtev pred državo in ta bo po vsej priliki jako skromno mogla poplačati ta veliki dolg. Pred njo bodo grmeli upniki od vseh strani. Zgodovina pa uči, da med drugimi, ki prihajajo z računi pred državo, delavec tako težko izrine pot v ospredje. Zato bo veljalo delavcem pač najbolj: Sam se zdravi, zdravnik! Veliko stvari bo treba zdraviti, najprej organizacijo, potem bo treba vse stare pridobitve delavskega stanu, ki so vsled spremenjene valute postale brezpredmetne, prikrojiti novim razmeram itd. Pomočnikov bo pa malo, ker delo ne bo obetalo slave, ne bo nudilo sijaja.

× × ×

»Takega moža smo izgubili«, tako je zdihoval prijatelj. »Reven pomočnik sem bil. Rajni me je videl in izpoznal na predavanjih. Na cesti sem ga oddaleč zagledal, da prihaja. Bil je na drugi strani. Kar hiti proti meni čez cesto. Roko mi oddaleč ponuja. Kliče: »Kako se imate?« »Dobro?« Kramlja z menoj. Prehodi sem veliko sveta. Tako ljubeznivega moža nisem nikjer videl. In mislil sem si: državljan in deželni poslanec je, učenjak, doktor, a tako priazen, ljubeznjiv.«

Tak je bil rajni Evangelist. Ljubeznjiv, priazen z delavci, delavkami, ki jih je poznal. In poznal jih je stotine, tisoče.

× × ×

Na seji S. K. S. Z. smo bili. Rajni Evangelist se je pripravljaj, da se odpelje s polnočnim brzovlakom na Dunaj v državni zbor. Bilo je to v »Ljudskem Domu« v prostorih »Straže«. Razprava. Odborniku časnikarju prinese sluga brzovjavko: »Državni zbor odgođen«. »Poslanca X in Y sta v »Unionu«, pripravljata se, da se odpeljeta s polnočnim vlakom na Dunaj k zasedanju, eden pravi. Mili glas se začuje s predsedniškega mesta; bil je Evangelist: »Lepo Vas prosim, molčite o tej brzovjavki. Ne razglasite jo. Saj ta dva naj ne zvesta za njo. Naj se peljeta na Dunaj. Pokorita naj se za seje, ki sta jih zamudila.« Seja se je nadaljevala. Več nas je še tisti večer govorilo s prizadetima, a molčali smo vsi. Z Evangelistom sta se peljala na Dunaj skupaj. Ko so izstopili na dunajskem južnem kolodvoru, ju vpraša Evangelist: »Po kaj sta pa prišla, saj je državni zbor odgođen. Sem to že sinoči vedel, pa Vama nisem hotel tega povedati, ker sta tako seji zamudila.«

Evangelist je bil nad vse vesten. Podobnih mu ni veliko ali pa nihče. Ni šel rad v državni zbor. O starem parlamentu po kurijah ni ugodno sodil. Delo v zbornici se mu je zdelo neplodno. Ni šlo naprej. Ko so dali koncem minulega stoletja delavcem peto kurijo, v kateri je cela Kranjska volila le enega poslanca, je Evangelist z vso silo delal na to, da bi bil prodril v Katoliški narodni stranki kot

kandidat te kurije tov. Gostinčar. Več let je delal zanj, a takrat to ni šlo. Ogromna večina v stranki si je želela, naj bi kandidiral rajni Evangelist. Pritisku se je končno udal. Izvoljen je bil z ogromno večino. Najbolj ga je pa veselilo, ker je tudi v Ljubljani dobil lepo večino glasov. Še čez leta je rad pripovedoval, kako živahno da se je takrat v Ljubljani agitiralo in delalo. Vrgel se je z vso silo na delo v parlamentu, a dokler je vladal volilni red po kurijah, ni bil rad poslanec. Ni hotel več kandidirati drugič. Oostal je doma: »Storim lahko doma več za ljudi, kot na Dunaju. Vodil je doma vojsko: hudo, silovito za splošno volilno pravico in organiziral. Ko je prodrila splošna in enaka volilna pravica, je na pritisk stranke kandidiral, dasi tudi ne prav rad. Ampak od splošne volilne pravice je pričakoval rešitve notranjih naših političnih vprašanj in posvetil je vse svoje sile in moči — delu.

× × ×

Ljubil je svoje delo na organizacijskem polju, a ljubil je tudi svoj stan kot profesor bogoslovja. V semenišču je tako rad učil bodoče kranjske duhovnike. Kako rad je govoril o svojih »lemenatarjih«. Ta je brihten, ta tudi. Rad jih imam. »Vem, tudi, da me imajo radi, dasi zahtevam veliko od njih.« »Sinoči je bilo v semenišču »fejst'. Predaval je N. N. tako učeno, da ga še celo »lemenatar' ni razumel. Brihtna glava.« Evangelista kot profesorja v semenišču je že popisal njegov učenec Komljanec. Gotovo se bodo oglašili tudi drugi. Na semeniščnike je rajni Evangelist velikansko vplival in si vzgojil med teologi veliko učencev, dasi ni veliko let učil.

× × ×

Prav bi bilo, da bi se osokolili tudi njegovi tovariši poslanci in nam popisali Evangelista na Dunaju v parlamentu. Zdaj so spomini še živi, sveži; pozneje se pa marsikaj pozabi.

Ni ti bilo treba čitati časopisov, da si znal; če zboruje državni zbor ali ne. Izvedel si to po tem, če je Evangelist doma. Če je državni zbor obravnaval važne ali nevažne reči; Evangelist je tičal na Du-

naju. Dom si je ustvaril v klubu. Ako si ga hotel na Dunaju dobiti, poiskati si ga moral tam. Tvoril je središče kluba; vsi poslanci so se zbirali okoli njega. Bil jim ni samo tovariš in prijatelj, bil jim je tudi svetovalec in — priganjal jih je na delo. Z Evangelistom ni bilo lahko delati. Zahteval je veliko. Pravico je imel, ker je sam bil najpridnejši med najpridnejšimi. Očitno se mu je in zapisano je v »Domu in Svetu«, da Evangelist ni bil vedno dosleden, da je zelo hitro menjal misli. V načelih in v glavnih smotrih ni bil nikdar nedosleden; v malenkostih se ti je pa zdelo, da je včasih nedosleden. Veliki njegovi duh je seveda smatral dostikrat za malenkostno kako reč, ki se je komu drugemu zdela kdosi gavedi kako važna. Tole navado je imel, da je, če je bil med prijatelji, glasno mislil. Ker je sam izvrstno poznal ljudi, si je mislil, da mora tisti, v katerega družbi je glasno mislil, znati, kdaj še »kuha« kako novo reč in kdaj da je že misel dovolj »prekuhal«, da je dozorela v njegovi duši. V politiko si je pridobil tak vpogled, kakor malokdo. Nič čudnega, saj je bil v vseh strokah vede doma. Nekaj je bilo, čemur se je zelo težko, težko privadil: pritiskati kljuke. A zadnja leta se je tudi temu privadil in je sprejemal zasebna posredovanja pri raznih oblastnikih. »Kaj se hoče, moram se tudi temu poslu privaditi.« In še nekaj. On, slavni, priznani govornik, da mu ni bilo kmalu enakega, priznan ne samo doma, ampak tudi v tujini, se je pravzaprav bal ljudi. »Po moji naravi nisem ustvarjen, da občujem z ljudmi. Težko, težko sem se navadil in naučil občevati z njimi. Truda me je stalo, da sem šel med nje in nastopal javno.« Uprl je svoj pogled v tovariša in resno pristavil: »Res je, kar sem zdajle povedal. Še zdaj moram premagovati to mojo 'bojazljivost' pred ljudmi. Ali nisem 'kerlc', kaj, da sem to reč premagal?«, se je nato pohvalil. Kadar je bil dobre volje, se je zelo rad pohvalil, a vsako hvalo njegove osebe ni rad

videl. »Končno se človek še ploskanju privadi, da se ne prevzame«, je nekoč po gromovitem odobravanju rekel. Pri manjših sestankih se je včasih zgodilo, da je, ko so pričeli navzoči ploskati, še sam udaril in smehljač rekel: »No, bom pa še sam pomagal.«

Pridobil si je med poslanci velikansk ugled, veliko spoštovanje. Njegovo delo kot poslanec je nam še vsem v preživem spominu. Pisalo se je tudi o tem veliko pred in potem ko je umrl.

Veselilo ga je delo za narod. Kot poslanec je posebno delal na to, da bi se bilo izvedlo ljudsko zavarovanje. Ostro je nastopal in izdelal zakonski načrt o nadzorstvu kartelov. Pri delu za ljudstvo je vedel, da brez kompromisov ni mogoča uspešna koristna socialna politika, da mora vsaka stran nekaj odnehati, če hoče, da se kaj doseže.

Oster je bil v svojih nastopih, neizprosni, kadar je šlo za načelno važne reči, a v malenkostih je pa odnehal; češ boljše je, da se nekaj doseže, kakor nič.

Osebnega sovraštva ni poznal. Blaga duša je vsako žalitev odpustila. V politiki ni bil osebno nestrpen, dasi je bil navidez zelo hud. Česar bi se ne upal nihče povedati, to je povedal rajni Evangelist, kadar je šlo za verske in za narodne in za koristi ljudstva. »Ne kaže niti proti bogatincem preveč navijati davčnega vijaka, da ne pobežnejo z denarjem v inozemstvo, kjer so davki nižji. Računati moramo pač z razmerami, kakršne so, in ne, kakršne bi morale biti in bodo morebiti kdaj, a zdaj je tako. Svet le počasi napreduje.« — »Nikdar ne rečem, da s tem ali z onim ne bom še v eni in tisti politični postelji spal, če se tudi danes z njim najhujše borim. Politična pot je zvita pot, kdo ve, kako se še vse lahko zasuka.« Tako je večkrat rekel in je tudi po tem uravnal svoje nastope. O Evangelistu je rajni kanonik dr. Žitnik rekel takole: »Evangelist je strašno dober človek. Nikomur ne želi

slabega; stori le dobro. V politiki prenese veliko. A če vidi, da kdo pametni, dobri stvari škoduje, mu tudi zavije vrat.« Evangelist je vsako reč z vseh strani natančno premislil, tudi s takih vidikov, na katere navadni zemljani ne mislimo, za to so pa naletela njegova pota večkrat na ovire malenkostnih, vsakdanjih ljudi. Malenkostni, vsakdanji ljudje smo pa pač vsi, ker nismo Evangelisti, ki nam je bil morebiti v svojih mislih pridobljenih s težkim trudom in s študijem za desetletja, če ne za stoletja naprej.

Politično zavest je dvignil med Slovenci visoko. Narod je napotil na čisto nova pota. Ves čas svojega javnega življenja je vzbujal narodno zavest, delal za povzdigo demokratičnega pokreta. Upošteval je dejanske razmere in se ravnal po njih v politiki.

Šlo je za to, da se ustanovi S. L. S. Reč je izprožil rajni Evangelist takorekoč mimogrede. Politiki so se jo oprijeli. Odpor ni bil majhen. Priljubila se nam je Katoliška narodna stranka. Radi smo jo imeli. Ni bila kdosi gavedi kako stara, a pod njenim praporom smo korakali na boj za naše verske svetinje. Saj smo bili tako ponosni, da ne rečem takorekoč ošabni, ker so nas »klerikalce« v mestih prezirali in gledali postrani.

Zaseben razgovor z Evangelistom:

»Ime mi je milo in ljubo.«

»Meni nič manj,« pokazal je na črni svoj duhovniški ovrtnik: češ, saj vidiš, da sem duhovnik. »Prijatelj, meni je katoličanstvo sveta reč: nad vse. Politika, to veste, pa ni lepa reč. Grobo je to delo: odurno, v zvezi s korupcijo, ki jo moramo preprečevati, zabranjevati, omejevati; toda popolnoma teh reči skoraj ne moremo onemogočiti. Politiko delajo ljudje. Naj si bodo še tako dobri, reciva, tudi plemeniti: ljudje so. Vse človeške slabosti padejo za to na sveto, vzvišeno katoliško Resnico, ki je edina; ničesar ni katoličanstvo krivo; a na takih človeških slabostih temelje po-

H. Conscience:

Revni plemenitaš.

Gospod pl. Vlierbeke je ves srečen svoje hčerke. Navdušen, a le tako sladki njen glas ga je globoko ginil; njeno srčnost in plemenitost je občudoval. Tihe solze sreče mu lijejo po obrazu. Z eno roko je potegnil Lenoro k sebi, drugo je položil na njeno glavo; hvaležno je dvignil proti nebu svoj pogled. Nekaj trenutkov je tako upirajoč oči k Bogu molčal. Tiha molitev, blagoslov njegovemu otroku, se je dvigala liki oltarni plamen hvaležnosti iz njegovega srca k prestolu tistega, ki mu je podelil njegovo dobro Lenoro.

Osmo poglavje.

Čez nekaj dni so listi, kakor je napovedal Lenori gospod pl. Vlierbeke, razglasili razprodajo njegovih posestev. Razglas so nabili v mestu in v sosednjih vaških občinah.

Pozornosti je seveda ta novica veliko napravila. Vse se je čudilo, ker je ubožal plemič, o katerem so sodili, da je bogat skopuh.

Razglasili so, da je posestvo na prodaj, ker se gospoda preseli. Pravega vzroka bi ne bili uganili, a iz mesta se je razneslo, da prodaja pl. Vlierbeke posestvo zato, da plača svoje dolgove, ker je popolnoma ubožal. Ljudje so celo vedeli, da je izgubil premoženje, ker je rešil brata, dasi jim podrobnosti niso bile znane.

Odkar so razprodajo razglasili, je živel plemič še bolj zase, kakor prej. Izogibal se je radovednih vprašanj. Čakal je dne, ko se posestvo proda. Bolest ga je včasih premagovala, a hči ga je osrčevala. Ponosno je čakal zanj usodnega dne.

Iz Rima mu je pisal Gustav; nekaj vrstic je priložil tudi Lenori. Mladi mož je izjavil, da še bolj kot prej ljubi Lenoro, od katere je ločen. Tolaži ga le nada, da ga svojčas zakon združi z njo. A pisal je tudi, da strica le še ni pregovoril.

Ravnodušno je položil plemič pismo na stran. Ni prikrival Lenori, da več ne misli na njeno poroko z Gustavom. Svetoval ji je, naj pozabi nanj.

Lenora je bila sama prepričana, da se mora vsem nadam odpovedati, ker je oče revež. A tako dobro se ji je zdelo, krepilo jo je, ker je izvedela, da jo Gustav še vedno ljubi. Tisti, katerega podoba napolnuje nje-

no srce in oživlja njen senj, misli vedno nanjo, žaluje, ker sta ločena.

Zvesto je držala, kar je obljubila. Kadar je sama, izpregovori velikokrat ljubljencevo ime, kolikokrat zdihuje in izroča vetru, naj mu nese njene pozdrave, želje njene duše v lepšo deželo! V samotni se spominja obljub. Obstane, kadar se izprehaja po vrtu, povsod, kjer sta govorila, si stiskala roki, se nežno ljubeče gledala...

Kakor da zadene plemiča vse zlo na enkrat, izve iz Amerike, da je njegov brat umrl na mrzlici...

Nekaj dni je žaloval za njim, a lastna usoda je odvrnila njegove misli od te nesreče...

Napočil je dan razprodaje.

Grinzelovo so že zjutraj napolnili radovedni ljudje in kupci. Letali so po sobah, pregledovali opravo in vsak komad cenili, koliko da je vreden.

Nesrečni plemič je razstavil vse za razprodajo namenjene stvari v veliki dvorani. Celo noč je s svojo hčerjo delal, snajžil in urejal reči, da bi lepše izgledale. Iz previdnosti je to storil. Posestva so bila namreč nekaj dni prej po zelo neugodni ceni prodana; prepričan je bil, da v nobenem slučaju razprodaja nad polovico ne pokrije dolgov.

tem vsi napadi na Cerkev, ki je prevzvišena, da bi mogla nositi odgovornost za slabosti ljudi. Koliko krivičnih napadov prenese Cerkev za to, ker se s »katoliško« profanirajo tudi posvetna podjetja, ki direktno s Cerkvijo niso v nikaki zvezi. Koliko ljudi nam Cerkvij taka a priori krivični napadi in sumničenja odvrnejo. Moj argument sloni ravno tako na finem občutku za katoličanstvo, kakor Vaš. Razlika je le ta, na kar Vi niste pomislili, da delam za to tako, ker hočem, da ostane katoličanstvo čisto, nedotakneno. Vedel je, da me zagrizenega »klerikalca« ni popolnoma prepričal; ker kadar srce govori, razlogi razuma ne drže, če tudi veš, da so pravi, da odgovarjajo resnici, če tudi so podprti z žalostnimi izkušnjami vsakdanjega življenja, ki mi jih je Evangelist takrat zelo, zelo veliko povedal, a čemu riti po ranah... Kadar je Evangelist govoril o slabostih, da podpre kako reč z zgledi, je vselej pristavil: »Kaj ne da, med nama ostane. Nikdar ne prezrite, da smo ljudje slabi, kadar jih presoimate. To je posebno Vam potrebno, ker zrastete, če Vam ni kaj prav in poveste resnico, kakor da ne veste, da neprijetne stvari bole in da tisti, za katerega gre, sam ne more za to, ker je tak. Vedno se morate uživiti v mišljenje, občutje in v tovaršijo tistega, o katerem mislite; da ga morate grajati, a kadar vidite kje naduto ošabnost in pohlep po denarju, takrat pa prijatelj: lop, če tudi po meni. Ne vem,« poredno je pogledal, »če me razumete, ker Šekspira v izvirniku ne čitate.«

× × ×

On, prvi organizator med nami, ni rad videl, če so se organizirali duhovniki, da zastopajo svoje stanovske koristi. Mizersni dohodki duhovščine ne odgovarjajo in niso niti pred vojsko oddaleč odgovarjali dohodkom drugih prosvitljenih stanov. Zaostajajo daleč n. pr. za dohodki duhovščine v Nemčiji. Razgovor je bil o tem.

Plemič je bil pošten; žrtvoval je nočni počitek koristim upnikov, da kolikor mogoče njih izgube skriči.

Gospod pl. Vlierbeke najbrže ni več po tem dnevu nameraval na Grinzelovem prenočiti. Med stvarmi, ki so se razprodajale, sta bili tudi dve postelji s popolno opravo in veliko njegovih in hčerinih oblek.

Lenora se je že zgodaj zjutraj podala k najemniku. V mali sobi je čakala konca.

Dvorano so okoli desete ure napolnili ljudje. Plemič in plemenite gospe so se nahajale skupno v gneči s starinarji in s starinaricami, ki so prišli iz mesta, ker so vohali cenen plen. Kmetje stoje v gručah zase. Skrivnostno se pogovarjajo začuden, ker je plemič obožal. Bili so tudi taki med njimi, ki so se smejali in šalili, ko so čakali, da razglasi notar prodajalne pogoje.

Čez pol ure so pričeli razprodajati.

Klicar je stal pri mizi. Notar je ravno hvalil lepo zrezljano omaro, ko pride gospod pl. Vlierbeke sam v dvorano in stopi k njemu.

Navzoči so presenečeni. Stiskajo glave, šepetajo, razgovarjajo se; nesramno radovedno gledajo plemiča; drugim se smili; večina ostane prostodušna in se celo roga.

»Nasprotujem vsaki stanovski organizaciji duhovščine. Naš poklic je vzvišen. Za duhovnike so edino škofje poklicani, da skrbijo za nje. Nihče drugi. Ne delajo prav in v duhu Cerkve, ki sami na svojo roko nastopajo za izboljšanje kongruje.«

Svobodne Cerkve si ni nihče želel tako, kakor rajni Evangelist.

»Hudo mi je, ker zavisi Cerkev od države. Ta reč ni dobra. Cerkev mora biti prosta, svobodna. Duhovnik mora biti neodvisen od države. Če ni, ne more svojega poklica, ki ni s tega sveta, v popolnem obsegu izvajati.«

× × ×

Za naraščaj duhovnikov je Evangelist zelo skrbel. Povrnimo se na Prtovč, kjer je Evangelist preživel med priprostimi hribovci toliko lepih ur. Srečen je bil tam pod čermiti mogočnega Ratitovca. »Mene bi čisto nič ne skrbelo, če bi živel kot duhovni pastir med kmeti brez vsake plače od države. Saj prvi škofje in duhovniki: Izveličarjevi apostoli in učenci tudi niso bili plačani od države; preživeli so se z delom svojih rok; verniki so skrbeli za nje; država jih je pa preganjala.«

× × ×

Koliko mu je Prtovč dolžan! Kadar je prišel tja, je oblekel obleko starih naših kmečkih mož. Pri delu na polju in na tistih strmih senošetih je pri najtežjem delu kmetom pomagal. »Poznam kmeta in njegovo težko delo iz lastne izkušnje«, to je bilo tako resnično, kakor le kaj. Prtovčani so morali, »preden so doktor prišli gori«, hoditi po vodo daleč k nekemu studentu. Evangelista je to skelelo. Ni miroval prej, dokler ni svojih Prtovčanov pregovoril, da so se odločili in zgradili vodovod. Sam je bil pri prtovškem vodovodu vse: inženir, stavbni mojster, zidar, težak in — finančial je podjetje tudi sam. Ko so zgradili vodovod, je sam kaj rad v Ljubljani pripovedoval, kako da je kopal in polagal cevi. Njegov polir je bil znani nam podlonski Joža, ki je prav rad pripovedoval, kako da so gradili prtovški vodovod. Skrbel je, da je ostal v dobrem stanju. Nekoč je tekla kalna voda na Prtovč. »Kalna je, kdaj ste nabiralnik iztrebili?« — »Ni bilo časa, gospod doktor.« — »A tako, Peter, torej takrat, ko sem ga zadnjič jaz.« Jedel je. »Saj vem, da vse mene čaka; počasen je ta rod.« Velikokrat je prej govoril, da mora na Prtovč zažareti tudi električna luč. »Vas je vedno v nevarnosti, da ne pogori. Zato, da je voda blizu, sem zgradil Prtovčanom vodovod.« — »Kaj bo z elektriko!« — »Nisem imel časa, da premerim moč vode. Pri nas je tako, sam moram poseči v žep, veste, našim ljudem gre denar težko iz rok, dasi so naši hribovci premožni ljudje. Gozd, ta jim nese.« Drugo jutro sva odrinila z najstarejšim Petrovim sinom: ni ga več, odkrit značaj, lep fant je bil: žrtev svetovne vojske, k nabiralniku. Strmo je bilo, poti seveda nobene. Čemu pa, saj se brez nje tudi pripleza tja. Iztrebil je seveda nabiralnik Evangelist sam in dopovedoval Janezu: »Skrbi, Janez, če mene ni tu, da bo tu vse v redu. Veš, Ljubljčan se je že in se bo zopet norčeval, češ tako zanikrni smo, ker pijemo kalno vodo.« Premeril je tudi moč studentovega padca, če bo šlo, da se napravi

elektrarna. »Premalo vode, drugod jo ne bom iskal. Bi bilo predaleč. Prtovčan bo moral ostati za enkrat brez elektrike. Nosil bo v mlin v Železnike mlet žito, kakor stoletja, dokler mu ne bo deželni odbor preskrbel elektrikel.«

Kar se mu ni posrečilo na Prtovču, to je izpeljal v zelo priljubljeni mu Sorici. Vrtal je leta in leta. Najbolj mu je pomagal poštar, trgovec in gostilničar na Sorci: Lovro Pintar, ki je celo sorškim gozdnim delavcem ustanovil skupino J. S. Z., ki je pa med vojsko zaspala. Ta skupina je bila seveda neposredno tudi Evangelistovo delo. S Prtovča je pohitel tja na shode. Enkrat smo bili kar trije tam: kar dva državna poslanca: Evangelist in zvesti njegov prijatelj Demšar, ponosni kmet na Česnjanah nad Selcami. Poštarju Lovru je rekel nekoč: »Vidiš, na Sorci ni kaplana, ti delaš tu na organizacijskem polju kaplanska dela.« Kdor hoče znati, kako da Sorčani izrabljajo električno moč, naj gre tja. Ne bo mu žal. Lovro bo poskrbel zanj, kakor da si v Opatiji. V hotelskih njegovih sobah je seveda električna razsvetljava; če že tudi z elektriko kuri, kronist ne ve; rekel je pa pred leti, da bo tudi nabavil električne peči. »Mali« izprehod s Sorce preko Česnjanice k prijatelju župniku Tonetu v Dražgošah je zaključil to agitačno pot, za oddih skok na Dražgoško goro, zaključek: čez Jamnik v Podnart.

Kako je živel Evangelist na Prtovču? Tako, kakor drugi Prtovčani: mleko, turšni žganci, ovsenjak. Meso je prišlo le ob nedeljah in praznikih na mizo, a še takrat se je jezil, češ: »Preveč gledajo na me.«

× × ×

S Prtovča ni pel še, dokler ni pričel tja zahajati Evangelist, nihče nove maše. To je Evangelista grizlo. Petra je toliko prigovarjal, da je poslal Toneta, drugega svojega sina v šolo v Škofjo Loko in v Kranj na gimnazijo; od tam je vstopil v ljubljansko semenišče, kakor je želel toliko let Evangelist. »Tone je že v semenišču,« je veselo povedal. Želja se mu je izpolnila. Evangelist je imel posebno rad dijake. Saj je zbiral skupno s prelatom Kalanom tako rad srednješolsko mladež okolu sebe. Dr. Mahnič je klical, zahteval, naj se organizirajo katoliško misleči slovenski dijaki in akademiki; glavni urednik »Slovenca« stolni vikar Andrej Kalan in stolni vikar dr. Janez Evangelist Krek sta praktično vklesila idejo v tistih časih, ko so prihajali ljudje od inteligence k nam, češ da pri nas se že še pride naprej, v narodni napredni stranki so pa že itak vsa vodilna mesta zasedena. Tonetu, ki ga je Evangelist sam spravil v šolo, je bil skrbni vodnik in ob počitnicah inštruktor. »Ti, Evgen, kaj pa Tone, kako se kaj drži?« je vprašal gimnazijskega profesorja poslanca Jarca, zvestega mu prijatelja do groba, »kako pa kaj Tone?« Na Prtovču. Evangelist prinese v hišo del grško spisane sv. pisma. (Zgodbe je prevajal naravnost iz grščine, kar sem sam videl, in je mimogrede tudi večkrat sam povedal; primerjal je original še z izdajami v drugih jezikih.) »Tone, beri.« »Povej, kaj si bral.« Ni šlo posebno gladko. »Aaha, grščina, ta ti nagaja.« »Čaj,« bova to reč vzela v nedežlo, ko bo čas, nekoliko v roko. »Tone se je pa tam zunaj, v šesti ali sedmi šoli je bil takrat, smejal, praskal po glavi in zdi-

hoval: »No, zdaj pa bo. Vse bodo doktor vzeli skozi, kar znam in kar še ne znam.«

Neka poteza Evangelistova: malenkostna, a velezanimiva. S Prtovča seveda. »Pojdiva.« Pri njivi, na kateri je rasel krompir. »Hm, veste kaj, krompir Vam spečem, boste videli, kako ga znam.« »Neslan bo.« »Seveda, saj sem prinesel seboj sol!« Izvleče v papir zavito sol. Ogenj zakurit, to je šlo pri njem hitro: če je bilo tudi deževno: prej ni miroval, dokler ni gorel ogenj. »Noben cigan me ne prekosi, kajne?« Krompir je bil tako okusen, kakor ga tudi najboljši kuhar v hotelu Union katerega je zamislil posl. primarij dr. V. Gregorič, zvesti Evangelistov prijatelj, ni še spekel in ga tudi ne bo, ker ne kuri z jelovskim dračjem. Doma: »Peter, krompir sva spekla. Iz njive tam in tam sva ga izruvala. Čegava je ta njiva?« »No, no, teh par krompirjev!« »Čegava je njiva, vprašam?« »Ta bi bila lepa.« Peter je povedal. Seveda je šlo za to, da je lastniku tistih par krompirjev bogato preplačal.

× × ×

Na Dunaj v državni zbor se je, ko je bil prvič poslanec, vozil redno v III. razredu. Nič ni pazil nase in na svoje zdravje. Saj so proti srčni napaki, ki mu je že leta in leta nagajala, preizkušena zdravila, ki življenje podaljšajo. Evangelist je to dobro znal. Saj medicina njemu, ki je vse znal, ni bila tuja. Tresla ga je huda mrzlica, lani je to bilo. Ležal je, sam je pravil, kako da ga bolezen »daje«. »To vendar vsakdo ve, če tudi ni zdravnik, da se taka reč z latinsko kuhinjo hitro odpravi.« »Ne, strupa pa ne. Nočem, da si pokvarim želodec z njim. Narava mora sama bolezen premagati. Ne maram in nočem strupa uživati. Homeopat sem in se držim dosledno tega.« V tej reči tudi njegovi prijatelji zdravniki, ki so mu bili zelo blizu, niso nič opravili. »Saj je bil prijatelj Gregorič pri meni!« »Ali ste poslali po zdravila?« Odgovoril ni. Kajpada, če je tudi po zdravila radi lepšega poslal, ali užil jih ni. Še bi morebiti Evangelista imeli, če bi bil upošteval medicinsko vedo. Ampak vedno je pravil: »Kirurgija, da, ta je zelo napredovala. Na latinsko kuhinjo pa čisto nič ne dam.«

Silno rad je svetoval, če je obiskal bolnika, kakšna sredstva da naj rabi. Visoko je cenil Kneippa; svetoval je njegove obkladke in njegova domača zdravila. Držal je v medicini nemedicinec z moderno naturalistično strujo, ki zametava zdravila.

Avstrijske socialnodemokratske strokovne organizacije

so pred kratkem objavile v svojem glasilu »Gewerkschaft« (št. 34) poročilo o stanju članov v l. 1916. Iz tega posnemamo, da je v l. 1916. ponovno padlo število organizacij kakor tudi članov, čeprav ni izguba tako velika, kakor v letu 1915. Število osrednjih zvez se je vsled združitve zveze mlinarskih delavcev z zvezo pivovarskih delavcev, vsled ustavljenega delovanja zvez kartonažnih, dežnikarskih in operskih delavcev zmanjšalo od 52 na 43. Osrednje zveze štejejo na koncu leta 1916. 2346 krajevnih skupin naspro-

ti 2665 v prejšnjem; torej je 319 krajevnih skupin manj. Skupno število članov 48. zvez je 138.789 moških in 28.148 ženskih članov, torej skupno 166.937 članov 166.937 nasproti 177.113 v prejšnjem letu. Izguba pri moških znaša 12.635 ali 8,34 odstot.; nasprotno se je pa zvišalo ženskih članov za 2459 ali 9,57 odstot. nasproti prejšnjemu letu. Absolutna izguba znaša 10.176 članov ali 5,74 odstot. nasproti prejšnjemu letu. Primerjajmo število članov v zadnjem mirovnem letu s številom treh vojnih let. Socijalno demokratske organizacije so štejele članov koncem

	moških	ženskih	skupaj
1913	372216	42979	415195
1914	210421	30260	240681
1915	151424	25689	177113
1916	138789	28148	166937

Ti člani se pa dele na posamezne kronovine sledeče:

	1913	1914	1915	1916
Dunaj	156.367	89.064	67.462	66.583
Dolnja Avstrija	36.029	22.143	16.798	16.150
Češko	89.085	58.066	40.422	36.159
Bukovina	1.319	188	63	—
Dalmacija	686	196	55	45
Galicija	13.749	1.704	1.233	1.137
Istra	8.753	4.242	1.744	1.371
Koroško	5.887	3.611	2.494	2.302
Kranjsko	2.641	1.739	1.229	1.073
Moravsko	25.995	16.321	11.943	10.696
Gornja Avstrija	15.172	8.748	6.344	5.916
Solnograško	4.572	2.746	1.837	1.716
Šlezija	19.078	11.293	8.520	7.632
Štajersko	52.880	15.417	13.328	12.679
Tirolsko s				
Predarliskim	9.230	4.813	3.449	3.391
Inozemstvo	752	390	154	85
	415.195	240.681	177.113	166.937

Zanimiv je tudi vpogled v posamezne stroke. Skoro vse so nazadovale. Posamezne organizacije so štejele članov koncem leta 1916 (številke v oklepaju pomenijo zvečanje ali padanje članov): pekovski pomočniki 2265 (—253), stavbni delavci 3205 (—1351), rudarji 5968 (595), podobarji 177 (—24), pivovarniški in mlinarski delavci 2441 (—1096), knjigovezi 2390 (—45), čekostavci 6708 (—781), tiskarniški pomožni delavci 3298 (—352), kemični delavci 2817 (—23), železničarji 37.747 (—266), mesarji 208 (—33), vrtnarji 139 (—16), občinski uslužbenci 211 (+ 24), tekstilni delavci 24.571 (—1958) itd.

Denarno stanje pa je bilo v l. 1916 sledeče: Dohodki 4.636.393 K 84 vin., od katerih odpade 3.329.355 K 67 vin. na redne doneske članov. Izdatki pa so znašali 4.466.060 K 39 vin., in sicer je odpadlo 1.578.944 K 15 vin. na podpore in 2.887.000 K 25 vin. na druge izdatke.

Skupno premoženje je znašalo koncem leta 1916 14.991.000 K in se je zvišalo za okoli 634.000 K.

Glasnik.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Ij Premoga nima mestna občina nobene več. Doslej običajna delitev vsako sredo torej odpade.

— Stopetdesetletni rojstva slovenskega slikarja M. Langusa. Dne 9. septembra t. l. je preteklo 150 let, kar se je rodil znameniti slovenski slikar in Prešernov prijatelj Matevž Langus.

»Če mrtvi govore« s slavno Marijo Carmi predstavlja te dni »Kino Central« v deželnem gledališču. Pretresljivi dogodki, krasna uprizoritev, mojstrsko igranje.

Izdajatelj in odgovorni urednik Mihael Moškerc. Tisk Katoliške Tiskarne.

Najboljša in najcenejša zabava
v Ljubljani je v

Kino Central

v deželnem gledališču.

Obiskujte vedno »Kino Central«, kjer se za mal denar dobi bogato razvedrilo!

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Šolskem drevoredu

kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti štev. 30.

Kdor pristopi kot član h »Gospodarski zvezi«, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg štev. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, deleni, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, čefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prtji, servijeti in brisalke iz platna in damasta. **Priznana nizke cene!**

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: brajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinjših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gospega perja in puha. **Vedno sveže blago!**